

FILOSOFISCH TIJDSCHRIFT

DE GROTE SMURF

DE BLAUWE PLATO

COLOFON

Liza van Vlastuin
Hoofdredacteur

Jos de Weerd
Eindredacteur / Docent

Joran Soet
Redactiesecretaris

Thirza Voortman
Vormgeving

Machteld Timmerman
Striptekenaar

Uitgever: De Grote Smurf is een uitgave van:
AV5.fi Media
Anklaarseweg 71
7316 MB Apeldoorn

Foto's: Eigen werk, Pexels, Pixabay, Wikipedia

Publicatiedatum: 18 juni 2021

Copyright

© 2021 Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

GEHOORD

“

Het is eenvoudiger 10
boeken met filosofie te
vullen dan één principe in
praktijk te brengen

LEO TOLSTOJ

“

No one is more hated than
he who speaks the truth

PLATO

“

Ik zeg niet dat ik de beste
ben, er is alleen niemand
beter als ik

DR. DE WEERD

INHOUD

04	Filosofen als
wegwijzers
Liza van Vlastuin & Jos
de Weerd	14	In de hand of onder de
duim?
Julia Baan
06	Een Hegeliaanse
analyse
Maartje Struijk &
Anneke van de Poppe	17	Als een kip zonder kop
Niels Schouten
09	Interview Kees Struijk
Renske van Heek &
Willemijn Ippel	18	'Samen' tegen corona?
Anne-Ruth Dijkshoorn
11	Zorgen om zorg
Annelie Bronkhorst	21	Interview René van
Woudenberg
Sander Maljaars & Liza
van Vlastuin
13	Durf te denken
Thomas van Eldik	25	Het belang van mentale
en lichamelijke
gezondheid
Madeleine Wessels

“
Filosofie is hetzelfde
anders leren zien

CORNELIS VERHOEVEN

DE GROTE SMURF

SINE TIMORE

WIJSGEREN ALS WEGWIJZERS

DOOR LIZA VAN VLASTUIN EN JOS DE WEERD

De Grote Smurf voelde zich een vreemde smurf in de bijt. Hij kon namelijk niet stoppen met denken. Niet dat hij dat wilde. Sterker nog, denken definieerde zijn hele zijn. 'Wie ben ik?', zo vroeg hij zich af. Het antwoord op deze vraag moest hij schuldig blijven. Tegelijkertijd steeg zijn statuur. De Grote Smurf heette de blauwe Plato te zijn. De andere smurven keken tegen hem op. 'Als jij het denken bent, wie zijn wij dan?' Het antwoord op deze vraag bleek eenvoudiger: onbeduidende, blauwe stervelingen die voor elke hobbel op de levensweg aanklopten bij de Grote Smurf. En met succes. Als rechtgeaarde denker was het zijn hoogste doel om de filosofisch minderbedeelden tot ware wijsheid te brengen.

Waarde lezer, wees niet bang. Dit magazine omvat meer dan een wonderlijk smurfenverhaal ter verklaring van de tijdschrifttitel. Wel toont het de pretentie van deze uitgave: tegendraadse filosofie 'zonder vrees' (Sine timore). Dit vormt dan ook het motto van alle redacteurs.

Neem alleen al deze onconventionele editorial. Afgezien van de smurven is het eveneens hoogst ongebruikelijk om als hoofdredacteur en eindredacteur samen in de pen te klimmen. Het past evenwel in de geest van dit magazine, waarin filosofieerlingen van de Jacobus Fruytier Scholengemeenschap al hun kennis en kunde gebruiken om het huidige tijdsgewricht op filosofische wijze te ontleden. Dit zal een jaarlijks terugkerende uitgave worden.

Bijzondere omstandigheden vragen om bijzondere maatregelen. Het coronabeleid van het Nederlandse kabinet is daarvan het beste bewijs. Maar is het ook rechtvaardig wat ons wordt opgelegd? In dit tijdschrift nemen 5 vwo'ers de proef op de som.

Anneke van de Poppe en Maartje Struijk leveren een Hegeliaanse analyse van de Nederlandse samenleving anno 2021. Renske van Heek en Willemijn Ippel interviewen Kees Struijk, oud-filosofieleerling van de Jacobus Fruytierschool, over vrijheid in coronatijd. Annelie Bronkhorst schrijft naar aanleiding van Joan Tronto over 'zorg' in het publieke domein.

Thomas van Eldik, filosofiestudent aan de Universiteit Utrecht, legt in een column de vinger bij de veerkracht van jonge mensen in coronatijd. Julia Baan gebruikt Bruno Latours 'krachtenveld' om grip te krijgen op het coronabeleid van het kabinet.

Niels Schouten vervult de functie van nar en houdt u als lezer op humoristische wijze een spiegel voor. Anne-Ruth Dijkshoorn gaat op zoek naar het motief achter de coronabestrijding aan de hand van Alasdair MacIntyres opvattingen over moraal. Madeleine Wessels schrijft naar aanleiding van Martha Nussbaum over de onderschatting van de mentale gezondheidsproblemen door de coronabeperkingen. Sander Maljaars en Liza van Vlastuin, tot slot, interviewen VU-filosoof René van Woudenberg over wetenschap, religie en het kwaad in de wereld.

Dit tijdschrift kon onmogelijk tot stand komen zonder de onuitputtelijke bijdragen van enkele leerlingen. Joran Soet hield als redactiesecretaris de planning en het overzicht in de gaten en deed dat zeer verdienstelijk. Machteld Timmerman tekende met kunstige hand de cartoons en strips. Tot slot bracht Thirza Voortman dit als vormgever bijeen tot het eindresultaat wat u in handen heeft: De Grote Smurf.

Wellicht vraagt u zich af: 'Waarom gaat het nu alwéér over corona? Ik ben er zo onderhand wel klaar mee.' Toch vonden wij het belangrijk om dit onderwerp aan de orde te stellen, alleen dan vanuit een andere invalshoek: de filosofische. Coronatijd mag dan voor burgers een ellendig moeras zijn, voor filosofen is het als een grote speeltuin: er bestaat geen kans je te vervelen. Voor u, die al vertrok uit de speeltuin voordat

u alles kon bezoeken, is dit tijdschrift bedoeld. Al filosoferend loodsen onze redacteuren u door dit oerwoud van problemen en mogelijkheden, wat de meeste mensen 'de wereld' noemen. Deze denkers vormen wegwijzers wanneer u de spreekwoordelijke weg kwijt raakt. Vrees dus niet, en luister naar Socrates' oude, maar wijze woorden wanneer hij zegt: 'Ware kennis bestaat erin te weten dat men niets weet.' 'En zo is het', zei de Grote Smurf, 'helaas is ware kennis niet voor iedereen weggelegd.'

Goede groet,

Liza van Vastuin

en

Jos de Weerd

EEN HEGELIAANSE ANALYSE DE NEDERLANDSE SAMENLEVING IN CORONATIJD

DOOR ANNEKE VAN DE POPPE EN MAARTJE STRUIJK

Sinds de uitbraak van de coronapandemie is de Nederlandse samenleving veranderd. Maar hoe? En wat zijn daarvan de gevolgen? Kunnen we ooit nog terug naar het 'oude normaal' of niet? Om maar meteen met de deur in huis te vallen: volgens Hegel kan dit niet. In dit artikel leggen we uit waarom. In de eerste plaats geven we een beknopte weergave van Hegels filosofie met betrekking tot de burgerlijke samenleving, om vervolgens zijn gedachtegoed toe te passen op de huidige situatie in de Nederlandse maatschappij.

George Wilhelm Friedrich Hegel was een Duitse filosoof die leefde van 1770 tot 1831. Hij ontwikkelde een bijzonder idee over de verhouding tussen de groep en het individu. Een kernpunt van Hegels filosofie is de dialectiek. Een idee of situatie - door Hegel 'these' genoemd - botst met een ander idee of situatie - door Hegel de 'antithese' genoemd. Elke these kent dus een antithese. Neem bijvoorbeeld de westerse cultuur. Deze botst met de oosterse cultuur. Zo neemt een groep Iraanse vluchtelingen een eigen cultuur mee, die in een land als Nederland vervolgens botst met de bestaande, westerse cultuur (bijvoorbeeld als het gaat over man-vrouw relaties). Volgens Hegel zal deze botsing zorgen voor een nieuwe situatie - door hem 'synthese' genoemd. In het geval van de botsing tussen west en oost: er ontstaat dan een multiculturele samenleving. Deze nieuwe situatie blijft een tijdlang bestaan, maar leidt onherroepelijk tot een nieuwe conflictsituatie. Zo kan de multiculturele samenleving (these) in botsing komen met bijvoorbeeld het nationalisme (antithese). Deze twee ideeën of verschijnselen vormen samen weer een synthese. Dit proces gaat eindeloos door.

Anerkennung

Het denken in termen van dialectiek (these, antithese, synthese) vormt voor Hegel het filosofische vertrekpunt op weg naar zijn idee over de burgerlijke samenleving. Hegel stelt dat de gemeenschap essentieel is voor de

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

mens. Iedere gemeenschap beschikt over bepaalde normen en waarden. Wanneer jij je daaraan houdt, word je beloond met toelating in de gemeenschap: je voelt je erkend en gewaardeerd. Als het in jouw gemeenschap een gewoonte is om op vrijdagavond een biertje te drinken, reken jij op een uitnodiging. Zo maak je deel uit van de gemeenschap. Dit noemt Hegel de 'Anerkennung' (herkenning). Als wij aan vrijheid denken, denken we aan de afwezigheid van beperkingen. Maar volgens Hegel is echte vrijheid pas mogelijk als jij je houdt aan de zedelijkheid van de gemeenschap waarin jij behoort. In de gemeenschap, in werkkringen, is vertrouwen cruciaal. Hiervoor gebruikt hij de termen 'heerser' en 'knecht'. De heerser (de werkgever) en de knecht (de werknemer) moeten elkaar herkennen. Gebeurt dit niet, dan is er geen ontplooiing. Op dit moment nemen we dat waar in de politiek. De knecht (de Nederlanders) vinden dat de

heerser (het Kabinet) keuzes maakt die voor hen niet positief zijn. Zij voelen zich niet herkend door de politiek. Dit zorgt voor een tweedeling in de maatschappij: veel burgers vertrouwen de politiek niet meer. Dit terwijl heerser en knecht juist één horen te zijn: in harmonie behoren te leven.

These en antithese

Hegels filosofie is nu duidelijk en kan toegepast worden op de corona situatie. Op het moment dat Mark Rutte de eerste maatregelen aankondigde, ontstond er een conflict. De dagelijkse gewoonten (these) botsten met de corona maatregelen (antithese). Hier vloeide geen gemiddelde synthese uit, maar de antithese kreeg prioriteit. Contacten moeten zo veel mogelijk worden beperkt. De samenleving valt onder onze voeten weg. Het besef van eenzaamheid drong tijdens de eerste lockdown bij veel mensen door. Je bent minder opgenomen in de samenleving, omdat de samenleving op de tweede plek komt te staan. Jouw vrijheid, de vrijheid om je aan de regels van de gemeenschap te houden, was weg. Van bovenaf wordt bepaald door de heerser, zonder overleg met de knecht. De zedelijkheid van de gemeenschap is dus opeens veranderd, maar kan deze ooit wel terug? Zal de heerser het vertrouwen van de knecht terug winnen? Zullen we ons ooit weer opgenomen voelen in de samenleving?

De Anerkenning is dus onderbroken: het coronavirus is uitgebroken en de autoriteiten spelen hierop in. Kijk maar om je heen: een groot deel van ons wil graag in een vrij uurtje in een café zitten of vrienden bezoeken en dat is plotseling niet meer mogelijk. Dit roept onrust en onvrede op. De cultuur waarin jouw vrijheid tot uiting komt, is nu enorm ingeperkt. Aan de andere kant zijn er mensen die zich inzetten om corona te bestrijden. Zij offeren daarvoor hun vrijheid op.

Tussen die twee groepen ontstaat een conflict: de maatregelen werken immers alleen als iedereen er aan meewerkt. Men zal echter zijn gebroken vrijheid pas weer kunnen helen zodra democratisch besloten is dat de maatregelen verdwijnen. Beide partijen (these en antithese) willen niet toegeven, en daardoor zal de synthese lang uitblijven. Er is een sprake van een gedwongen synthese en daardoor zal er altijd weerstand blijven. Alle gebeurtenissen uit het verleden zijn stappen geweest op weg naar het doel van vrijheid. Hieruit blijkt Hegels systeem van de dialectiek.

Heerser en knecht

Sinds Covid-19 is er gebrek ontstaan aan erkenning tussen heerser en knecht. De heerser in zijn analyse: het kabinet. De benodigde informatie en adviezen om deze maatregelen te nemen worden aangevoerd door de deskundigen: het RIVM. Deze is tegelijkertijd ook onderdeel van de overheid. Het is begrijpelijk dat dit

wantrouwen oproept bij de knecht: het Nederlandse volk. Het RIVM heeft autoriteit. De overheid dicteert het RIVM en op die manier vormen ze samen één groot machtsblok; het volk staat machteloos.

Families

Het derde niveau (naast de burgerlijke maatschappij en de staat) waarop de Anerkenning wordt onderbroken is in families. Een bekend voorbeeld hiervan is de quarantaine. Na besmetting zit je meerdere dagen gevangen in je eigen huis. Dit gaat ten koste van de sfeer thuis en het mondt vaak uit in conflicten. Ouderen zitten alleen in bejaardentehuizen en krijgen amper bezoek van hun familie. Door gebroken familierelaties worden gewoontes onderbroken. Hierdoor kunnen we ons niet meer aan de zedelijkheid houden die geldt binnen onze familie.

De ideale samenleving

Door de gevolgen van de coronapandemie kunnen we

niet vrij zijn in de staat, in de burgerlijke maatschappij en zelfs niet in onze familie. Op deze manier is het niet mogelijk de ideale samenleving te bereiken. Die is namelijk alleen denkbaar als er op alle drie de niveaus sprake is van een zedelijkheid, waaraan men zich kan houden zonder daarin verhinderd te worden. Hoewel de situatie uitzichtloos lijkt, is er nog hoop. Er zal zich in de toekomst vanzelf een nieuwe synthese vormen, die tot meer vrijheid leidt. De gedwongen synthese van nu zal botsen met de natuurlijke drang naar vrijheid waarover iedereen beschikt. In die nieuwe synthese zal deze droom van vrijheid, voor zover dat mogelijk is, werkelijkheid worden. Voordat we dat ideaal verwerkelijken, moet er echter nog heel veel veranderen. Eerst bij de overheid, dan bij de burgerlijke maatschappij en vervolgens op familieniveau. Deze kunnen samen weer één organisch geheel vormen; maar alleen als de conflicten die zich nu voordoen op de drie niveaus, opgelost worden.

Woordzoeker

T	E	S	T	H	E	T	I	C	A	M	T	I	O
R	A	T	I	O	N	A	L	I	S	M	E	S	S
M	T	H	E	O	C	E	N	T	R	I	S	M	E
H	P	L	I	C	H	T	E	T	H	I	E	K	O
V	S	K	E	I	H	T	E	D	G	U	E	D	M
R	S	S	U	H	G	L	O	G	O	S	S	I	O
I	O	I	S	M	I	I	O	H	N	F	E	R	N
J	F	A	O	L	I	G	A	R	C	H	I	E	I
H	I	R	E	M	S	I	N	O	T	A	L	P	S
E	S	H	E	D	O	N	I	S	M	E	N	T	M
I	T	S	N	E	S	L	O	G	I	C	A	M	E
D	U	T	I	L	I	T	A	R	I	S	M	E	M
A	M	E	N	E	E	M	S	I	M	I	N	A	N
M	O	T	E	M	S	I	M	O	T	A	H	I	L

VRIJHEID
 Plichtethiek
 LOGICA
 UTILITARISME
 LOGOS
 ATOMISME
 SOFIST
 OLIGARCHIE
 ESTHETICA
 HEDONISME
 MONISME
 THEOCENTRISME
 RATIONALISME
 ANIMISME
 DEUGDETHIEK
 PLATONISME

INTERVIEW KEES STRUIJK

ZIJN WE NOG VRIJ?

DOOR RENSKÉ VAN HEEK EN WILLEMIJN IPPEL

Maart 2020. Angst voor het virus overheerst. Maatregelen werden door het gros van de bevolking geaccepteerd. De overheid bepaalde dat we niet meer mochten knuffelen, verbod handen schudden en verplichtte ons zo veel mogelijk thuis te blijven. Allemaal besluiten die onze vrijheid inperken. Is dit moreel te verdedigen? Immanuel Kant is een Duitse filosoof die veel nadacht over vrijheid. Hij leefde in de Verlichting, een tijd die grote invloed heeft gehad op onze westerse wijsbegeerte. Volgens Kant is vrijheid mogelijk, omdat we gebonden zijn aan de Categorische Imperatief. Voor ons klinkt dit niet logisch, omdat gebonden en vrijheid elkaar tegenspreken. We vroegen Kees, een voormalig filosofiestudent, om de ideeën van Kant uit te leggen en deze toe te passen op de coronacrisis.

Tien minuten voor de afgesproken tijd zitten de twee meiden al startklaar om te beginnen met het interview.

Alles lijkt voorbereid, tot Renske zo zenuwachtig is dat ze nog snel even naar het toilet rent. Willemijn volgt al snel. Net op tijd zitten we weer klaar om Kees binnen te laten in de meeting. Er verschijnt iets op beeld, er is alleen nog geen geluid. De tweede keer is het raak. De Wi-Fi verbinding is niet optimaal, maar daar maken we ons niet zoveel zorgen over. Na een korte kennismaking gaan we van start.

Kun je Kants ideeën over vrijheid toelichten?

Er verschijnt een bedenkelijke blik op het gezicht van Kees. Gelukkig verandert dit al snel in een glimlach. Hij haalt een keer opgelucht adem en zegt: 'Ja, we hebben de theorie van Kant vorige week besproken tijdens een les. Dat komt dan nu wel goed uit!'

'Vrijheid is niet willekeurig dingen doen. Echte vrijheid, volgens Kant, is jezelf een wet opleggen en die volgen. Er zijn hierbij twee belangrijke principes. De eerste is de Categorische Imperatief. Dit is een morele wet die Kant als volgt formuleerde: 'Je moet alleen die handeling doen, waarvan je redelijkerwijs kunt willen dat het een algemene wet wordt.' Daarnaast de regel: 'Behandel mensen nooit alleen als middel, maar altijd als doel op zich.' Pas als je volgens dit moraal leeft, ben je volgens Kant echt vrij.'

Hoe kun je Kants filosofie toepassen in de coronacrisis?

‘Kant zou zeggen: Het hangt niet per se af van wát je doet, maar veel meer met welke inténtie je iets doet. Als je je aan de maatregelen houdt om een boete te ontlopen, is dat niet goed. Als je een mondkapje draagt om kwetsbaren te beschermen, heb je de juiste intentie en is de handeling goed te noemen.’

Op dit moment worden de regels juist vanuit de overheid opgelegd. Is de aanpak van de regering dan wel goed?

‘Nee, ik denk van niet. Op dit moment is er te weinig vrijheid; er moet meer verantwoordelijkheid bij de mensen zelf liggen. De overheid zou kunnen zeggen: dit is er aan de hand en dat kun je doen om het te voorkomen of te beperken. Mensen hebben dan de vrijheid om te bepalen of ze zich wel of niet aan die maatregelen houden.’

Krijg je dan geen gesplitste samenleving, met aan de ene kant mensen die in isolatie leven, en aan de andere kant een groep mensen die gewoon hun normale leven leidt?

‘Ja, maar die tegenstelling heb je ook nu al; er zijn ook nu mensen die zich wel en mensen die zich niet aan de coronaregels houden. Het idee van de overheid is echter dat iedereen zich aan de coronaregels houdt. Ze zeggen niet voor niets: alleen sámen krijgen we corona onder controle. Maar als je het gaat afdwingen gaan mensen zich er tegen verzetten. Dus dan is het beter om mensen zelf te laten kiezen.’

De overheid legt in de aanpak van de crisis het primaat bij het voorkomen van besmettingen. Maar zijn er niet veel meer waarden die het waard zijn nagestreefd te worden?

‘De regering vindt bescherming van kwetsbaren heel belangrijk. Maar er zijn heel veel waarden die nu verloren gaan, zoals onderwijs, een goede baan en sociale interactie. Zo’n samenleving moet je niet willen. Op korte termijn is het goed, maar er moet wel een perspectief voor de lange termijn zijn. Op dit moment is dit perspectief er onvoldoende. Er is wel een openingsplan, maar bijvoorbeeld studenten worden genegeerd. De maatregelen zijn soms willekeurig. Natuurlijk is het lastig om belangen af te wegen wat wel en niet open mag. Maar de openstelling van het hoger onderwijs is belangrijk om later een goede baan te krijgen. Er moet meer naar de lange termijn worden gekeken.’

De coronamaatregelen hebben ook veel schadelijke neveneffecten. Is het middel in dit geval erger dan de kwaal?

“

Bovendien is het misschien ook waardiger voor een oudere om een korter, maar wel normaal leven te leiden met familie en vrienden

KEES STRUIJK

‘Misschien wel. Tekenend voor de hele discussie is de vraag: welke waarde hechten we aan het leven en wat is een goed leven? Op dit moment worden er levens verlengd (van ouderen en kwetsbaren), maar veel andere levens gaan er in kwaliteit op achteruit. Bovendien is het misschien ook waardiger voor een oudere om een korter, maar wel normaal leven te leiden met familie en vrienden. Daarom moeten ze zelf beslissen of ze zich wel of niet blootstellen aan het virus en risico’s nemen. Die vrijheid moeten ouderen hebben.’

Vind je dat er filosofen in het OMT moeten komen?

‘De crisis gaat niet alleen om het bestrijden van het virus, maar ook het welzijn van mensen en over de sociaaleconomische gevolgen. Daarom moeten er wat mij betreft ook filosofen en economen in het OMT. En juristen natuurlijk’, lacht hij.

Kees Struijk heeft 3 jaar lang filosofie op de JFSG in Apeldoorn gevolgd, bij meneer Polinder. Nu woont hij op kamers in Maartensdijk en studeert rechten aan de Universiteit Utrecht. Ook in zijn studie komt filosofie terug, bijvoorbeeld bij een vak dat ging over de vraag: ‘Wat is rechtvaardig?’

ZORGEN OM ZORG

DOOR ANNELIE BRONKHORST

2020 en 2021. De jaren waarin de coronapandemie haar tol eiste. Duizenden doden zijn al gemeld bij het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Ziekenhuizen liggen vol, vrijwel wekelijkse persconferenties door de premier, het verplicht dragen van mondkapjes, het afstand houden van elkaar, en natuurlijk de vaccinatiecampagne. Het Nederlandse beleid is samengevat in de leus: 'Alleen samen krijgen we Corona onder controle.' Maar in hoeverre is er sprake van 'samen'? Wordt er werkelijk naar de zwakkeren in onze Nederlandse samenleving omgekeken? Zijn we daadwerkelijk bereid om onszelf op te offeren voor andere mensen die de zorg zo hard nodig hebben? Of proberen we de opkomende economische crisis het hoofd te bieden? Deze vragen raken aan een dieperliggende vraag, namelijk: Waar is onze gemeenschappelijke moraal gebleven?

Om op deze vraag een antwoord te krijgen maken we gebruik van de inzichten van Joan Tronto, hét brein achter de zogenoemde zorgethiek. Joan Claire Tronto is politicologe en hoogleraar aan de faculteit politieke wetenschappen op de Universiteit van Minnesota. Ook is ze verbonden aan de City University of New York, waar ze doceert. Joan Tronto is bekend vanwege haar politiek-theoretische werk in de zorgethiek. Vanuit de aandacht voor de zorgethiek heeft zij ook een boek geschreven met de titel *Moral Boundaries*.

Essentieel

'Zorgen' is volgens Tronto essentieel voor het menselijk leven en voor de samenleving. Haar definitie van zorgen is: "een menselijke activiteit die alles omvat wat wij doen om onze 'wereld' zo in stand te houden, te continueren en te herstellen dat we daarin zo goed mogelijk kunnen leven. Die wereld omvat onze lichamen, ons persoon zijn en onze omgeving die we trachten te werven tot een complex, het leven ondersteunend web". Tronto heeft een enorme rol gespeeld in de ontwikkeling van de zorgethiek. Zorgethiek als stroming bestaat sinds de jaren tachtig

van de vorige eeuw, en is nog volop in ontwikkeling. Het concentreert zich op de waarden die van belang zijn voor het in stand houden van (zorg)relaties. Het zorgend handelen is dus belangrijk. De zorgrelatie wordt door de zorgethiek gezien als onderdeel van een netwerk. Een netwerk van verantwoordelijkheden. Zorgethiek ziet zorg dus als het meest fundamentele kenmerk van ons menszijn.

Sociale praktijk

Zorgethiek is een specifieke vorm van ethiek. De sleutelvraag luidt steeds weer: Wat is goede zorg, gegeven deze particuliere situatie? Zoals we al eerder genoemd hebben, is zorgen een sociale praktijk. Mensen stemmen zich voortdurend af op anderen en zichzelf, zeker binnen een geordende samenleving. Dat 'afstemmen' doen mensen om de wereld waarin ze leven zo bij te stellen, dat ze daarin zo goed mogelijk kunnen leven. In dit proces spelen zij die de zorg ontvangen een cruciale rol. Deze zorgprocessen staan volgens Tronto bekend om hun complexiteit.

Publieke sfeer

De meesten van ons leven in een publieke sfeer, zoals Tronto dat noemt. Binnen die publieke sfeer schuilt een compleet andere wereld, een economisch discours. In die economische wereld draait het alleen maar om targets/doelen behalen, geld besparen, het afschalen van zorg, et cetera. Als we deze wereld plaatsen naast de privésfeer, zien we een tegenstelling. In de privésfeer is namelijk liefde en zorg te vinden. De moraal wordt ons hier bijgeleerd, gevormd uit

Joan Tronto

compassie en zorg voor de ander. De vraag is dus, zoals al eerder genoemd: waar is die moraal in de publieke sfeer gebleven?

Zorgethiek tijdens corona

Nog nooit heeft de zorgethiek een grotere rol gespeeld als in de coronacrisis (waar we ons nog steeds in bevinden). Door deze crisis blijken we namelijk allemaal kwetsbare, afhankelijke mensen te zijn met longen die een enge, open verbinding hebben met de buitenwereld. We zijn verweven in netwerken van wederzijdse afhankelijkheid. Corona heeft zich laten kennen als een grillig verlopende ziekte, waarbij de toestand van mensen acuut kan verslechteren. Het laat jezelf kwetsbaar voelen en het laat je slecht slapen.

Het is begrijpelijk dat als een land te maken heeft met een virus, er alles aan gedaan zal worden om zo'n virus in te dammen. Het is noodzakelijk, maar het heeft ook een prijs. Het is voor ons mensen namelijk moeilijk om het contact met anderen te beperken. Een positief aspect is wel dat het besef van een gedeelde bedreiging de banden juist versterkt. Je bent immers afhankelijk van elkaar.

Toen Covid-19 eenmaal een paar weken aan het 'rondhoesten' was in Nederland, veranderde onze blik op de wereld zoals wij die kenden. We werden gedwongen om beslissingen te nemen. Of dat nou grote waren, zoals de regering die in een positie gedwongen werd om de taak op zich te nemen van het leiden van een land in crisis. Of kleine, zoals de keuze of je een mondkapje op deed of niet. Kortom: er zijn beslissingen genomen die ons privé- en openbaar (publieke) leven hebben beïnvloed. De meeste van die beslissingen zijn genomen met het doel te voorkomen dat het virus zich verder zou verspreiden.

Het is dus belangrijk om de effecten van de coronasituatie niet te onderschatten. Ook nu niet, in de nagolf. Hoewel het Nederland in economisch opzicht niet slecht vergaat, betekent dat nog niet dat we de ernstige crisis achter de rug hebben. Natuurlijk is het tijdens een pandemie belangrijk om, vooral als democratisch land, te beseffen welke maatregelen de meeste gezondheidswinst opleveren. Zo komen we namelijk met zo min mogelijk schade de periode door, in zowel economisch als medisch opzicht.

Zwakkeren in de samenleving

Dit alles wil niet zeggen dat de mentale schade ook beperkt kan worden. Ongelijkheden worden namelijk groter, scholen lopen achterstanden op, sociale relaties verzwakken: noem de problemen maar op. Een economische crisis gevolgd door een sociale crisis raakt de zwakkeren in de samenleving het hardst. Zij

Een economische crisis gevolgd door een sociale crisis raakt de zwakkeren in de samenleving het hardst

ANNELIE BRONKHORST

verliezen daardoor inkomen, naast hun kans op goede aandacht en zorg. Is het niet juist belangrijk om deze zwakkeren de zorg en liefde te geven die ze nodig hebben?

Geen kokervisie

Volgens Joan Tronto is het dus belangrijk om op te letten dat we deze crisis niet bestrijden met een kokervisie: enkel gericht op economisch herstel. Ook, of misschien juist, moet de gezondheidsschade beperkt worden. Misschien zijn Ruttes woorden: 'Let een beetje op elkaar!' daarom nog belangrijker dan we dachten dat nodig was tijdens deze coronacrisis. De gezondheidszorg, mantelzorg, thuiszorg, of welk soort zorg dan ook; ze zijn vitaal voor onze samenleving. Echter, als binnen deze soorten zorg nog steeds economische targets rondhangen, zijn we volgens Tronto niet goed bezig. Voorbeeld: een oudere man die al weken in een verzorgingstehuis ligt, wakker geworden uit een coma, met een ellenlange baard omdat de verzorgers praktisch gezien geen tijd hebben om hem te scheren. Als gevolg hiervan worden de zwakkere en/of oudere mensen in onze samenleving in de steek gelaten. Het geroep om hulp wordt niet gehoord. Niet persé omdat mensen hen niet willen helpen, maar omdat de targets voorgaan. We moeten dus een stapje verder gaan, namelijk door echt onze aandacht honderd procent op hen te storten, die deze aandacht nodig hebben.

Solidariteit

De coronacrisis is een wereldwijde oproep tot solidariteit. Een solidariteit die alle levende wezens respecteert en verzorgt. Laten we onze visie op de begrippen solidariteit, gelijkheid en vertrouwen uitbreiden als reactie op het virus. Laten we erkennen dat we zorgzame burgers zijn en elkaar daadwerkelijk een handje helpen!

EEN JONG PERSPECTIEF

DURF TE DENKEN

DOOR THOMAS VAN ELDIK

Utrecht, 10 mei 2021

De ganse wereld stond op haar achterste poten toen de corona-crisis losbarstte. Dit hadden we nog nooit meegemaakt. Wat moeten we nu? Crises hebben de neiging onze bestaande aannames te ontregelen. Ik ben van mening dat jonge mensen dit veel beter begrijpen dan oudere.

Opgroeien is een proces van crises. Opeens leer je lopen, en krijgt de wereld een volledig ander perspectief. Rond je zevende levensjaar is de grote kentering, je wordt je plots bewust van jezelf, dat je een ik bent. En zo rond de adolescentie ontdek je dat volwassenen ook maar wat aanklooiën en vaak ook geen idee hebben hoe het leven werkt. Wie hier werkelijk autonoom en kritisch mee omgaat, is eigenlijk al een filosoof.

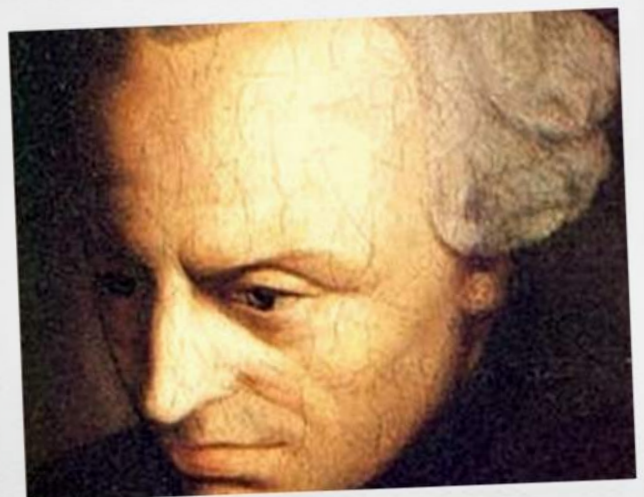
Voor deze these heb ik een drietal redenen. Allereerst doen te midden van crises niet zozeer de antwoorden die je al hebt ertoe, maar de manier hoe je met de vraag omgaat. De uitdaging is om op onafhankelijke wijze met vragen om te gaan. Jonge mensen gaan constant door crises. Wie ben ik? Wat is de zin van het leven? Hoezo is een veertigjarige werkweek een logisch en aantrekkelijk concept? De constante confrontatie met dergelijke vragen maakt je in potentie al een goede filosoof.

Ten tweede voorkomt filosofie dat je klakkeloos in de pas gaat lopen. Filosofie vraagt dat je zelf gaat denken en zo tot je eigen rationele conclusies komt. Gezien de rotzooi waar we nu met zijn allen in zitten, corona, klimaatverandering, armoede en ongelijkheid, is de vraag of we onze redding moeten vinden bij de volwassenen die de zooi ook veroorzaakt hebben. Nee, er is te midden van dit alles behoefte aan onafhankelijk filosoferende wezens, die nog niet gebonden zijn aan deze wereld. Gezien de totale ongebondenheid van de adolescent, zie ik een vervulde vacature als filosoof.

Ten derde zouden jonge mensen uitstekende filosofen zijn, omdat filosoferen een aangenaam tijdverdrijf is.

Nadenken over de onmogelijkheid van liefde, wanneer je naar 'First dates' kijkt. Mijmeren over de onrechtvaardigheid van een politiek bestel dat Mark Rutte al tien jaar lang produceert als het allerbeste wat het land kan besturen. Je afvragen of volwassen gedrag een concept is bedacht door volwassenen. Dat zijn de gemakkelijke vragen waar de filosoof voor wordt gesteld. Ze vereisen hooguit wat tijd. Nu hebben volwassenen aan dat laatste een chronisch gebrek, en vaak ook nog een verbod op plezier in hun leven, en dus is de adolescent het aangewezen wezen.

Ik denk dat we daarom voor de uitdaging van Immanuel Kant staan: sapere aude, durf te denken. De mens is een wezen dat kan denken, maar ook de durf moet hebben dat te doen. Werkelijk onafhankelijk denken vereist moed, maar is onmisbaar in deze tijd. De realiteit is dat de meeste volwassenen het niet doen. Dus pleit ik ervoor om de adolescenten van nu maar te verheffen tot filosofen. Zij zijn ervaren, onafhankelijk en hebben er de tijd voor. Misschien komen we er dan eindelijk achter of 'First dates' ons werkelijk vertelt of er ware liefde te vinden is in het leven.

Immanuel Kant

22 april 1724 - 12 februari 1804

IN DE HAND OF ONDER DE DUIM?

DOOR JULIA BAAN

De meeste mensen zijn er klaar mee: de mondkapjesplicht, de anderhalve meter regel, en de avondklok. Maar voor filosofen is deze tijd juist een speelplaats. Neem bijvoorbeeld Bruno Latour. Deze Franse socioloog en filosoof heeft onderzoek gedaan naar de verhouding tussen wetenschap, politiek en samenleving. Zijn stelling is simpel: voorgenoemde domeinen zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Vrijwel alles draait om het maken van bondgenootschappen. Het sterkste bondgenootschap is dominant.

Zowel bij wetenschappers als politici gaat het om het creëren van allianties. Wie de meeste bondgenoten om zich heen weet te verzamelen, wint. Volgens Latour kun je namelijk wel beweren dat je gelijk hebt, maar het enige dat telt, is of je gelijk krijgt. Gelijk hebben of gelijk krijgen zijn dus twee verschillende dingen. Ook in de huidige coronacrisis lijkt Latours filosofie toepasbaar. Maar op welke manier? En wat zijn de resultaten?

Maar eerst Latours filosofie. Zijn overtuiging is dat in de 'moderne' wereld een onterecht onderscheid wordt gemaakt tussen object en subject. In het filosofische denken over onze werkelijkheid staat de mens tegenover de natuur, feiten tegenover waardes, rede tegenover passies enzovoorts. Volgens Latour zijn deze tegenstellingen kunstmatig. Ze doen geen recht aan de ervaringen van mensen. Het gaat veeleer om de hybride verhouding tussen mensen en dingen. Wie op een verjaardagsfeestje een depressieve avondgast spreekt, kan door een 'negatieve sfeer' worden bevangen, met een slecht humeur tot gevolg. De ruimte waarin deze ontmoeting heeft plaatsgevonden is vanaf dat moment verbonden met deze negatieve gewaarwording. Latour noemt dit de 'radicaal empirische ervaring' van mensen.

Krachtenveld

Volgens Latour moeten we de wereld consequent opvatten als een krachtenveld. Politiek, economie, techniek en wetenschap oefenen invloed op elkaar uit. Niet de waarheid van een bewering bepaalt of ze wordt aanvaard, maar het aanvaard worden bepaalt of een bewering waar is. Overtuigingskracht, geloofwaardigheid en bondgenoten hebben bij het aanvaard worden van een bewering dus een grote invloed en spelen een grote rol in de theorie van het krachtenveld van deze Franse denker.

Wetenschappelijke praktijk

Latours idee over het krachtenveld heeft een belangrijk gevolg voor zijn visie op wetenschap en technologie. Volgens de Franse filosoof moeten we ophouden met domeinen heilig te verklaren. We moeten ons niet blindstaren op de resultaten, maar juist kijken naar het proces waarmee resultaten tot stand worden gebracht, de wetenschappelijke praktijk. Alles is immers onderdeel van een krachtenveld.

Bondgenootschappen

Zoals reeds benoemd maken bondgenootschappen een groot onderdeel uit van Latours krachtenveld. In dit verband maakt Latour onderscheid tussen menselijke en niet-menselijke bondgenoten. Hij noemt namelijk alles wat een bewering sterker maakt een bondgenoot, een kracht: God, de wind, elektronen, universiteitspolitiek, data, enzovoorts. Techniek is een wispelturige bondgenoot. Soms biedt ze uitkomst, maar soms laat ze ons in de steek. Menselijke bondgenoten reageren daarop door bijvoorbeeld extra geld of extra tijd te investeren. Omgekeerd hebben ook menselijke bondgenoten hun nukken: politici worden niet herkozen, of investeerders trekken zich terug. Latour stelt dat wetenschappelijke feiten en technische artefacten nooit kunnen bestaan buiten netwerken van menselijke en niet-menselijke bondgenoten. Mensen, feiten en dingen zijn altijd opgenomen in het krachtenveld.

Robuuste kennisclaims

Volgens modernisten bestaat er een wanverhouding tussen wetenschap, politiek en de kennis van gewone mensen in de samenleving. Zij verklaren dit door te

wijzen op de scheiding tussen natuur en maatschappij. Latour is het hier niet mee eens. Volgens hem is de tegenstelling tussen object en subject immers niet van toepassing. Hij verklaart de voorgenoemde onevenredigheid door te wijzen op de gegroeide heiligheid en het enorme succes van de westerse wetenschap en technologie. Het wetenschappelijke bedrijf slaagt er namelijk in om sterkere bondgenootschappen te smeden dan de samenleving dat kan. Met andere woorden: de onderzoeksresultaten van wetenschappers zijn zo complex en nauwkeurig dat ze sneller worden geaccepteerd door bijvoorbeeld politici. Dit voordeel hebben gewone mensen niet. Hun opvattingen zijn veelal simpeler en van een minder sterke basis voorzien. Kennisclaims vanuit de wetenschap, en uiteindelijk ook vanuit de politiek, zijn dan ook zeer robuust, volgens Latour. Ze kunnen kritiek weerstaan.

Wetenschap en politiek zijn onontwarbaar verknoopt. Latour noemt als voorbeeld het gat in de ozonlaag. Bij dit probleem komen chemici, meteorologen, milieugroepen en beleidsbepalers samen. Allemaal oefenen ze invloed uit en versterken - vanuit verschillende perspectieven - de overheersende visie op het versterkte broeikas-effect. Ook op dit punt zijn eindeloze netwerken dus onlosmakelijk aan elkaar verbonden en vormen samen een bondgenootschap.

Erkennen voor controle

Zoals reeds genoemd, het leven in de modern samenleving wordt bepaald door warrige kluwen van wetenschap, politiek, economie, recht, religie, techniek en fictie. Cultuur en natuur worden elke dag opnieuw

“
Reality is what resists

BRUNO LATOUR

door elkaar gehusseld. Men kan dit allemaal analytisch opdelen, maar kent dan zijn beperkingen. Het wordt vrijwel onmogelijk om zicht te krijgen op de talloze 'draden' die ongelijksoortige zaken en groepen met elkaar verbinden tot hybride collectieven. De modernistische scheidslijnen verhullen zo het zicht op de zich in rap tempo uitbreidende hybride netwerken. Volgens Latour moeten we het bestaan hiervan erkennen, met als doel om er enige controle over uit te kunnen oefenen. Ondanks zijn radicale en dwarse observaties over wetenschap, techniek en moderniteit heeft Latour nieuwe gezichtspunten toegevoegd aan de hedendaagse filosofie.

Coronacrisis

Het begrip krachtenveld, zoals Latour dat hanteert, kan worden gebruikt om de huidige coronacrisis te analyseren. Om een voorbeeld te geven: op welke manier wordt het kabinetsbeleid vormgegeven en welke 'krachten' spelen daarin een rol? Zo is het kabinet van plan om de samenleving - onder voorwaarden - in drie maanden te heropenen. Dit plan, zo benadrukken de coronaministers, kan alleen doorgang vinden 'als alle seinen op groen staan'. Zo moeten de besmettingscijfers omlaag, moet het aantal ic-opnames dalen, de vaccinatiecampagne versnellen en de vaccinatiebereidheid toenemen. Deze factoren vormen afzonderlijke krachten. Zijn de besmettingscijfers te hoog? Dan gaat de horeca niet open. Verloopt het vaccinatieproces niet snel genoeg? Dan gaat het reizen naar het buitenland niet door. Je kunt stellen dat statistieken onze samenleving op dit moment beheersen. Ze maken, om met Latour te spreken, onderdeel uit van een krachtenveld.

En wij?

Nu dient zich de volgende vraag aan: maken ook Nederlandse burgers onderdeel uit van het krachtenveld? Zijn wij in staat om invloed uit te oefenen op de vorming van robuuste kennis? Hebben wij corona in de hand, of zitten we onder de spreekwoordelijke duim van het kabinet? Via verschillende wegen hebben wij, als burgers van Nederland, de mogelijkheid om onze stem te laten horen. De vraag is echter of aan die stem gehoor wordt gegeven. Vaak blijft er door een wirwar van bureaucratische regels weinig over van de stem van het volk. De toeslagenaffaire - die in coronatijd plaatsvond - is in dit verband veelzeggend. Duizenden ouders zijn slachtoffer geworden van 'het systeem' en ondanks herhaaldelijke oproepen om mededogen werd de schreeuw om hulp in Den Haag nauwelijks gehoord. Kennelijk is de burger dus een passief onderdeel van het krachtenveld; hij is noodzakelijk, maar tegelijkertijd ook geknecht. Maar hoe kan het samen-tegen-corona-beleid succesvol worden uitgevoerd als onze stem amper wordt verstaan?

STRIP

ALS EEN KIP ZONDER KOP

DOOR NIELS SCHOUTEN

Voor ik deze column begin zou ik graag één minuut stilte willen houden voor Tweede Kamerlid Jan Paternotte (D66). De arme man kreeg 12 mei jongstleden namelijk een schouderklopje van concullega Thierry Baudet (FvD). Na deze moordpoging gooide Jan vol zelfmedelijden zijn armen in de lucht, staarde hij Thierry enkele seconden na, en maakte vervolgens een punt van orde.

Voor iedereen die dit over enkele decennia leest: het was geen punt van orde omdat Jan dit zag als seksuele intimidatie. In 2021 was het aanraken van een andere man zonder kwade bedoelingen namelijk nog helemaal niet aanstootgevend en al helemaal niet strafbaar (nee Sidney Smeets, dit geldt niet voor minderjarige puistenkopjes). Het was een punt van orde omdat 'meneer Baudet zich wéér niet aan de coronaregels hield'.

Thierry was namelijk al eerder stout geweest. Hij hield geen anderhalve meter afstand en sprong soms zomaar in de lift zonder een mondkapje. Daarnaast weigerde hij tijdens ziekte om een satéprikker in zijn hersens te laten pulken. Eerlijk is eerlijk, ik zou Thierry ook niet in mijn aura willen hebben, maar de manier waarop mensen als Jan dit proberen te voorkomen is kinderachtig. Was het immers niet zijn partij die samen met de VVD in het begin van de coronapandemie mondkapjes bestempelde als 'schijnveiligheid'? En toen ik als een bloed ruikende beer de foto's op Jan's Twitteraccount ging bekijken, kwam ik zowaar een recente foto tegen waarop Jan géén anderhalve meter afstand hield. Goed gewerkt, Jan.

Wie denkt dat deze column een persoonlijke aanval is richting D66 heeft gelijk. Maar nu ik toch bezig ben, zou ik ook Forum voor Democratie willen meepakken.

Tegenwoordig flaneren de leden van deze partij zonder mondkapje door de Tweede Kamer. De manier waarop ze dat doen lijkt erg op de manier waarop ik als 5-jarige in de kleuterklas op de tafel ging staan om mijn nieuwe schoenen te laten zien: kijk mij stoer zijn. Klein verschil: ik zou nooit een aantal maanden geleden zeggen dat ik die schoenen zo lelijk vind, om ze vervolgens toch te kopen. Dat is in feite wel wat Thierry deed, alleen dan andersom. Hij pleitte in een coronadebat in april 2020 namelijk vóór mondkapjes, terwijl hij nu zo tegen is. Goed gewerkt, Thierry.

Als u, lieve lezer, nu in uw vuistje lacht omdat ik uw politieke tegenstander afslacht, dan heb ik een boodschap voor u. U bent namelijk niet veel anders. Ook ú roept maar wat als een kip met een net afgehakte kop. Ook ú vormt een mening op basis van ongefundeerde informatie. Ook ú denkt dat uw mening er toe doet omdat u familie bent met zelfverklaard viroloog tante Truus, die op Facebook schreef dat het coronavaccin voetschimmel bevordert. Dat kan ik u ook niet kwalijk nemen. Ik, en vele mensen met mij, doen precies hetzelfde.

Niemand weet namelijk hoe het precies zit met het coronavirus. Hoewel er door onderzoek steeds meer duidelijk wordt, blijft alles een beetje vaag (daarnaast: wie garandeert mij dat deze wetenschappers dit onderzoek niet in hun pizzakelder hebben uitgevoerd onder het genot van een pizza Hawai?). Dat onze kennis beperkt blijft is overigens niet per se erg. Wat wél erg is, is dat we dénken iets te weten en dat de wereld inslingeren als zijnde waarheid. De wijze Socrates zei ooit: 'Ware kennis bestaat erin te weten dat men niets weet'. Zodra u deze uitspraak werkelijk doorgrondt, zal u beseffen dat alleen het staken van uw stembanden u past. Zoals ik recent op Facebook las (nee, tante Truus had het niet geschreven): "Kennis spreekt, maar wijsheid luistert".

KRITISCHE ANALYSE AAN DE HAND VAN MACINTYRE

'SAMEN' TEGEN CORONA?

DOOR ANNE-RUTH DIJKSHOORN

Komen de volgende woorden u bekend voor?

“En ik vraag u echt: een oproep aan heel Nederland, dit is echt iets wat we gezamenlijk kunnen doen.”

“Bescherm jezelf, bescherm elkaar, en bescherm daarmee de vrijheid die we samen aan het herwinnen zijn.”

“Laat ons er dus samen voor zorgen dat we ook de volgende stappen zo snel mogelijk kunnen zetten.”

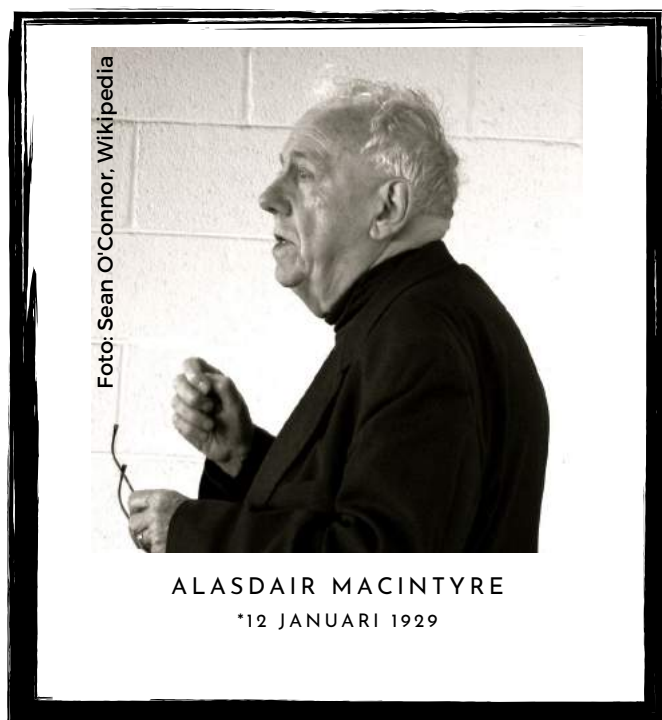
Deze woorden zijn uitgesproken door minister-president Mark Rutte en Hugo de Jonge, minister van volksgezondheid. De kern van de boodschap? Samen tegen corona. Alleen samen krijgen we immers Covid-19 onder controle? Men zou kunnen stellen dat het kabinetsbeleid gericht is op het vergroten van de saamhorigheid. Om onze naasten te beschermen, dragen we mondkapjes en vieren we geen verjaardagen. Maar waarom wordt er zo'n nadruk gelegd op 'samen' tegen corona? Doen we dit voor onze buurman, die dolgraag weer wil feesten in de Ziggo Dome? Doen we dit voor onze buurvrouw, die door de afwezigheid van haar wekelijkse bieravond in de put is geraakt? Dit roept de vraag op: wat is de dieperliggende gedachte achter de oproep om toch vooral samen tegen corona te strijden? En is dit motief wel juist? Om maar meteen duidelijk te zijn: volgens Alasdair MacIntyre zitten we compleet fout en zijn onze hedendaagse, moderne motieven ronduit slecht te noemen, maar waarom?

Alasdair MacIntyre

Alasdair MacIntyre (1929) is een Britse filosoof die al geruime tijd in Amerika woont en werkt. Hij behaalde zijn bachelor in de filosofie aan de University of London en zijn master in hetzelfde vak aan de University of Manchester. Aan deze laatste instelling begon hij vervolgens met doceren. In de periode daarna heeft hij gewerkt aan de Universiteit van Leeds, de Universiteit van Essex en de Universiteit van Oxford. In april 2005

erd hij gekozen lid van de American Philosophical Society..

MacIntyres eerste boek is *Marxism: An Interpretation*, geschreven in 1953. Daarin stelt hij dat hij zowel marxist als christen was. MacIntyre worstelt onder andere met het stalinisme, waarvan hij overtuigd is dat het onaanvaardbaar is. Anderzijds stelt hij ook dat de liberale traditie geen goed alternatief vormt. De afwijzing van het liberalisme blijft een belangrijke rol spelen binnen MacIntyres filosofie. In de stroming van het liberalisme ligt de nadruk namelijk op de mens als individu, terwijl MacIntyre de mens als sociaal wezen ziet. Volgens de Britse filosoof is de fundering van de moraal in de gemeenschap te vinden. Men zou dan ook kunnen stellen dat MacIntyre anti-individualistisch is. Volgens hem is het overleven van een staat afhankelijk van de bereidheid van sommige burgers om hun leven te wagen voor de rest. En dat element valt niet te begrijpen vanuit het individualisme van het liberalisme.

Schijndemocratie

Dat MacIntyre zich tegen het liberalisme keert, betekent echter niet dat hij eveneens negatief tegenover de vrije markt staat. Hij vindt dat namelijk een positief verschijnsel, maar stelt dat het hedendaagse liberalisme er niet in slaagt om een vrije markt te creëren op een grotere schaal. MacIntyre stelt zelfs dat de democratie waarin wij ons wanen slechts schijn is. In feite leven we in een oligarchie die doet schijnen alsof zij een democratie is. Het lijkt namelijk alsof we kunnen kiezen wie ons representeert, maar in de realiteit moeten we kiezen tussen alternatieven, zo gedefinieerd door de elite zelf, die in feite allemaal varianten van het liberalisme zijn. Zelfs visies die kritisch tegenover het liberalisme staan worden uiteindelijk omgebogen tot een vorm van dit liberalisme. MacIntyre pleit voor politics of the local community: politiek van de lokale gemeenschap. Volgens hem organiseert de moderne natiestaat zijn politiek element op een te hoog niveau. Goede politiek moet zich op kleinschalig niveau afspelen, zodat iedereen gehoord kan worden. MacIntyre stelt dus dat het liberalisme te individualistisch is, en geen juiste regeringsvorm. Hij legt de nadruk op de gemeenschappelijke goederen. De democratie die het liberalisme lijkt te creëren, is slechts schijn

Kritiek op de Verlichting

In 1981 maakt Alasdair MacIntyre een omslag in zijn denken, en stapt hij van het Marxisme af. Daarop publiceert hij zijn bekendste werk: *After Virtue* (na de deugd). Daarin geeft hij zijn theorie weer over goed en fout. Hij levert kritiek op het project van de Verlichting. Volgens hem slaagt die er namelijk niet in een rationele rechtvaardiging voor de ethiek te formuleren. Onze moraal is door deze beweging van Verlichting verbrokken. De Verlichting heeft onze kennis rondom de moraal vernietigd en ons denken over goed en fout geruïneerd. Deze opwelling van individualisme en rationeel denken, onder de term van 'Verlichting', leerde ons dat er geen God is. Dat resulteert in een leven waarbij geen rekening gehouden hoeft te worden met wie of wat dan ook. Ons denken is gericht op onszelf, op het aardse, op het leven om ons heen. En daar gaat het mis volgens MacIntyre. Ons denken moet in alles gericht zijn op het hogere, op dat wat boven is. Om daarbij een illustratie te geven: MacIntyre zou psychologen schurken vinden. Tegenover een patiënt die kampt met psychische problemen worden wat ideeën voor een oplossing voorgedragen, om de ziekte in de kiem te smoren en enige levendigheid in de patiënt te creëren. De patiënt wordt gestimuleerd naar buiten te gaan, zich onder de mensen te begeven en, ondanks gebrek aan ondernemingslust, deel te nemen aan verschillende sociale activiteiten.

In alles wordt de psychisch zieke gestimuleerd zich te richten op zijn omgeving, en om zich heen te kijken. En dat is volgens MacIntyre dus juist niet de bedoeling: onze blik moet gericht zijn op dat wat hoger is. Er is geen geluk of rust te vinden in het aardse.

Kardinale deugden

Wat is dan wel de juiste intentie? MacIntyre is thomistisch en staat in de lijn van Aristoteles en Thomas van Aquino. Hij kent een grote waarde toe aan de deugdenleer. Volgens hem is datgene juist wat aansluit bij de 4 kardinale deugden: prudentia, iustitia, temperantia en fortitudo: wijsheid, rechtvaardigheid, matigheid en moed. Later zijn daar in het christendom er drie bij gekomen: geloof, hoop en liefde (naar 1 Korinthe 13). MacIntyre betoogt dat de huidige maatschappij deze deugden verwaarloost. De weg terug naar een goede moraal begint bij het leven vanuit deze deugden.

Het oude 'normaal'

MacIntyre stelt dat ons denken over de mens structureel fout is: het gaat niet meer over hoe de mens zou moeten zijn, maar beperkt zich tot dat wat de mens nou eenmaal is. In vroegere tijden, voor de 'Verlichting', was de mens gericht op God, en hadden we ideeën waarvoor we streden. Zo gaf een soldaat zijn leven voor zijn land, op grond van het nationalisme. Tegenwoordig is alles waar we voor strijden 'plat.' We streven naar en strijden voor een mooi huis, een dure auto, een goede baan en naam. Iedereen strijdt voor zichzelf, naar doelen die gebaseerd zijn op dat wat de wens van het individu is. Iedereen leeft voor zichzelf, iets wat MacIntyre als één van de grootste nadelen van het liberalisme vindt. En toch, terwijl iedereen voor zich streeft naar een beter leven voor zichzelf, duiken daar plotseling de woorden 'samen tegen corona' op. Er wordt eensklaps aanspraak gedaan op een saamhorigheid die in onze maatschappij al jarenlang ligt te verstoffen. Dus, stelt MacIntyre, zitten we in de foute hoek. We moeten niet samen strijden voor corona, wetende dat we terug zullen keren naar een maatschappij van individualisme en het onderwaarderen van gemeenschappelijke goederen, maar er moet gemeenschappelijk gestreden worden voor terugkeer naar de oude moraal. Er moet gezamenlijk gestreden worden, niet slechts voor terugkeer naar het oude normaal, maar ook voor terugkeer naar de oude moraal. Volgens MacIntyre zou dat het motief achter 'samen' moeten zijn.

Motief

Nu brengt deze theorie één belangrijk knelpunt met zich mee. Hij stelt namelijk dat het motief achter 'samen' fundamenteel fout is. Maar zijn er niet ook juiste motieven? Er zijn mensen die strijden tegen corona, zodat zij hun (schoon)ouders weer kunnen bezoeken op een normale manier, zonder hen in gevaar te brengen. Of al het zorgpersoneel, dat strijdt tegen corona om ervoor te zorgen dat patiënten als vanouds bezoek kunnen ontvangen en iedereen die zorg nodig heeft daar aanspraak op kan maken. Dat zijn toch zeker geen foute motieven? MacIntyre was bedacht op dit obstakel. Hij verklaart dit door te stellen dat onze moraal (nog) niet volledig verbrokkeld is. Bepaalde aspecten zijn wel goed, of tenminste niet geheel boosaardig. Er zijn immers mensen die samen tegen corona willen strijden vanuit één van de deugden waar MacIntyre waarde aan hecht. Mensen willen vanuit de deugd liefde het virus Covid-19 bestrijden, zodat ze hun geliefden weer in de armen kunnen sluiten. Of vanuit de deugd wijsheid, als men ziet welke schade deze pandemie aan mens en economie toebrengt. Sommigen zullen het zelfs vanuit de deugd rechtvaardigheid doen, als men meent dat ieder mens recht heeft op een veilige leefomgeving zonder angst het virus op te lopen. Als men handelt vanuit die beweegredenen, dan is het motief achter samen tegen corona wel juist.

Spiegel

MacIntyre houdt de moderne mens een spiegel voor en stelt hem de vraag: waar strijden we nu werkelijk voor? Waar baseren we ons handelen op en welke drijfveren zitten er onder onze keuzes? Die moderne mens, dat bent u, waarde lezer. Deze vragen zijn direct aan u gericht. De volgende keer dat u uw mondkapje op zet, uw handen stuk wast of thuisblijft bij een loopneus, stel uzelf dan deze vraag: vanwaar dat 'samen' tegen corona?

Iedereen leeft voor zichzelf, iets wat MacIntyre als één van de grootste nadelen van het liberalisme vindt

ANNE-RUTH DIJKSHOORN

Niemand is slim genoeg om zijn eigen domheid te bevatten

THEO MAASSEN

INTERVIEW RÉNE VAN WOUDENBERG

"SOMS LAAT GOD HET KWAAD TOE, MAAR WEL MET EEN REDEN"

DOOR SANDER MALJAARS EN LIZA VAN VLASTUIN

Religie en wetenschap zijn verenigbaar. Dit stelt prof. René van Woudenberg, tegen de algemeen heersende visie in. Tijdens ons gesprek doet hij meer opvallende uitspraken. Het kwaad in de wereld dooft zijn geloof in een goede en almachtige God niet, maar laat hem juist meer opkijken naar Zijn wijsheid.

Ineens was er corona. Wat we nooit voor mogelijk hielden, gebeurde. Het virus schudde aan de vele routines waar ons leven op gebouwd is. Die verdwenen en maakten plaats voor nieuwe. Onbekende dilemma's en vraagstukken kwamen op. Op dat moment komen de kwaliteiten van filosofen goed van pas ; ze benaderen de dingen anders dan de meeste mensen. Prof. Van Woudenberg laat ons binnen in een vergaderruimte op de Vrije Universiteit. Als een echte filosoof neemt hij uitgebreid de tijd om ons tot ware kennis te brengen.

Filosofie wordt vaak gezien als nutteloos gepraat. Wat is volgens u toch het nut van filosofie?

'Filosofie is om vier redenen belangrijk. Ten eerste geeft het ons helderheid en verduidelijking over ingewikkelde vraagstukken en begrippen. Verder kun

je met filosofie nuttige onderscheidingen maken waardoor je onderwerpen en problemen van elkaar kunt scheiden en afzonderlijk bespreken. Daarnaast helpt het bij het juist en geldig redeneren.

Filosofie functioneert vaak als de plaats van intellectuele reflectie op vragen waar wetenschap geen antwoord op lijkt te kunnen geven. Zoals bijvoorbeeld de vraag 'heeft het leven zin?' Dit is een hele belangrijke, betekenisvolle vraag die niet te beantwoorden is met behulp van de wetenschap.'

Is uw interesse in deze vragen ook de reden dat u zich zoveel in filosofie verdiept heeft?

'Inderdaad, er zijn zoveel interessante vragen die in de filosofie expliciet aan de orde worden gesteld. Vragen over bijvoorbeeld de zin van het leven vind ik zeker zo'n vraag, maar ook of we een vrije wil hebben, waarom er kwaad is in de wereld, over de relatie van geloof en wetenschap, en de vraag: waarom bestaat er überhaupt iets—er had toch ook niets kunnen zijn?'

Heeft u het idee dat u het juiste beroep heeft gekozen?

'Ja, ik voel me totaal op mijn plaats binnen de universiteit en de filosofische afdeling. Lachend bevestigt hij: Filosofie is echt mijn ding!'

Hoe kwam u erbij om professor in de filosofie te worden?

'Ik was erg in literatuur geïnteresseerd, dus ik ging Nederlands studeren. Hier kreeg ik ook het vak filosofie, wat ik zo interessant vond dat ik ook de studie filosofie begon. Ik vond het fascinerend. De reden dat ik zo in literatuur geïnteresseerd was en ben, is omdat daar de meest filosofische vragen worden gesteld, terwijl ik van tevoren niet wist dat er een heel apart vak filosofie bestond. Na die studie heb ik een promotieplaats gekregen, kreeg ik allerlei beurzen en heb zelfs een paar jaar in Amerika gewoond, allemaal vanwege de filosofie.'

U houdt zich binnen de filosofie ook bezig met sciëntisme, de opvatting dat alleen wetenschap ons echt kennis bijbrengt. In hoeverre biedt de wetenschap een oplossing voor de problemen rond de coronapandemie?

'Naar de aard en de verspreiding van het virus kan uiteraard heel zinvol wetenschappelijk onderzoek gedaan worden. Maar het feit dat je dat soort onderzoek belangrijk vindt, maakt je nog geen vriend van het sciëntisme. Sciëntisme is een exclusiviteitsclaim met het idee dat de wetenschap de enige manier is om tot ware kennis te komen.

Er zijn echter heel veel andere manieren om waarheden te leren kennen. Om te weten dat je vijf vingers aan een hand hebt, hoef je geen wetenschap te beoefenen. Bij de bestrijding van de pandemie moet je zeker de resultaten van wetenschappelijk onderzoek serieus nemen.'

Op welke manier beïnvloedt het sciëntisme het coronabeleid van de regering?

'Ik weet niet of de regering dat zelf sciëntistisch zou noemen, maar wat ik opvallend vond is dat, zeker in de eerste maanden, premier Rutte en minister De Jonge vooral het advies van het RIVM overnamen. Is dat sciëntisme?

Er zijn in het dagelijks leven vele normen waar we rekening mee moeten houden. Bijvoorbeeld sociaal verkeer: het is belangrijk dat mensen met elkaar in contact komen, net als psychisch welbevinden en geestelijke volksgezondheid. Bij elke handeling die we verrichten, zijn we eigenlijk bezig met het simultaan realiseren van normen. Ik vind dat dat verloren is gegaan in het regeringsbeleid. Zeker in het begin werd door de regering de norm van medische veiligheid totaal verabsoluteerd. Al het andere werd daaraan ondergeschikt gemaakt, wat je zou kunnen interpreteren als een uiting van sciëntisme.'

De beschermende werking van mondkapjes wordt door de wetenschap betwijfeld, maar toch verplicht de overheid ons die op bepaalde plekken te dragen. Waarom weegt het gevoel van veiligheid in dit geval zwaarder dan de wetenschappelijke onderbouwing?

'De wetenschappelijke evidence voor de reguliere mondkapjes is ambivalent. De medisch verantwoorde mondkapjes beschermen wel, maar de meeste mondkapjes zoals je die in de winkel koopt, geven niet de veiligheid zoals de medische.

Naast deze medisch-wetenschappelijke kant ervan is er ook nog een sociaal-wetenschappelijke kant. Doordat jullie binnenkomen met een mondkapje op, geef je het signaal af aan mij dat je je ervan bewust bent dat we in een bijzondere situatie zitten en dat je deze crisis ook serieus neemt. Er is dus wel een sociale reden om een mondkapje te dragen.'

Over wetenschap wordt beweerd dat ze op een objectieve, rationele manier ware kennis produceren. De filosoof Nicholas Wolterstorff ontkent dat en is van mening dat wetenschap ook subjectief is. Wat is uw mening daarover?

Van Woudenberg denkt na en zegt peinzend: 'Lastig om de vraag in zijn algemeenheid te beantwoorden, maar als ik dan een algemeen antwoord moet geven, zeg ik dit: wetenschap intendeert het algemene, maar vertrekt altijd vanuit een subjectief gezichtspunt. Bijvoorbeeld, wij zijn westerse mensen die allerlei denkgewoonten uit onze omgeving hebben overgenomen. Dat maakt je in zekere zin beperkt, want mensen elders hebben andere gewoontes vanuit andere invloeden. Het bijzondere van wetenschap is dat, hoewel we allemaal een bepaalde startpositie hebben, er altijd wordt gestreefd naar iets algemeen. Nicholas Wolterstorff wees erop dat er een soort ideaalbeeld is van wetenschap, wat niet feitelijk gerealiseerd is. Wanneer hij zegt dat je altijd iets van jezelf meeneemt, heeft hij gelijk. Wel wordt het lastiger als je naar iets concreets gaat kijken in plaats van naar dit algemene beeld. Maakt je achtergrond uit als je de stelling van Pythagoras wil bewijzen? Ik zie dat niet. Bij andere onderwerpen, zoals het slavernijverleden, kan je achtergrond bepalend zijn voor de conclusies die je trekt. Wetenschap zoekt dus naar het algemeen geldige, maar altijd vanuit persoonlijke vertrekpunten. Dat blijkt echter veel duidelijker in de sociale en geestes- dan in exacte wetenschappen.'

Vaak wordt gedacht dat wetenschap en religie onderlinge spanning hebben of tegenover elkaar staan. Hoe ziet u de verhouding tussen die twee?

‘Dat vind ik een heel belangrijke vraag. In de Bijbel lees je over de schepping van de aarde in 6 dagen. Echter, de wetenschap gelooft in een evolutionair proces. ‘Daar ligt een tegenstrijdigheid’, wordt onmiddellijk gezegd. Er is, denk ik, alleen maar een strijd als je Genesis ziet als bewijs dat de aarde in 6 dagen geschapen is. Ik denk echter dat de schrijver van Genesis duidelijk wilde maken dat God de Schepper is van alles.

We moeten Genesis niet zien als een wetenschappelijke tekst en heeft dus ook niet als doel wetenschappelijke informatie te geven over het ontstaan van de aarde. Het zegt iets diepers, namelijk: wat er ook is, God heeft het geschapen. Dat is totaal verenigbaar met wat wetenschap zegt, althans, ik kan daar geen serieus conflict in zien. Waarom zou het feit dat onderzoek suggereert dat de aarde erg oud is en dat er een evolutionair proces heeft plaatsgevonden betekenen dat er geen God is, of dat God die dingen niet heeft gemaakt? Waarom zou uit het feit dat ijzer bij verhitting uitzet, volgen dat er geen God is? Dat volgt niet uit elkaar. Wetenschap en religie zijn verenigbaar.’

Stel we passen dit toe op een onderwerp, bijvoorbeeld de vaccinatie tegen het coronavirus, in hoeverre staan wetenschap en religie dan op hetzelfde niveau?

‘Ik zou zeggen dat dit niets specifiek met wetenschap te maken heeft. Dit is maar een heel bijzonder geval van iets veel algemener, namelijk: we worden door God uitgenodigd om op God te vertrouwen, maar ook om voor ons brood te werken zoals God ons ook verstand gaf om huizen te kunnen bouwen.

Als vaccinatie en geloof in God met elkaar in contrast zouden staan, is het lopen op schoenen dan ook wel goed? God heeft ons niet met schoenen aan geschapen. Is het dan een kwestie van wantrouwen tegenover God als we schoenen aantrekken? Ik zou zeggen, God heeft de wereld zo gemaakt dat we dingen kunnen ontwikkelen, en dat we de mogelijkheden die in de wereld liggen onderzoeken. We moeten God daarvoor danken en bedenken dat God ons die dingen gegeven heeft om ze tot eer van Hem te gebruiken.

Het kan zijn dat je, op basis van serieuze twijfels over de werkzaamheid of de bijwerkingen van het vaccin, reden hebt om je te onthouden van vaccinatie. Dat respecteert ik, het is de vrijheid die mensen hebben. Ik kan echter zelf vaccineren heel moeilijk zien zien als een uiting van wantrouwen of ongelof tegenover God.’

Loopbaan

René van Woudenberg (geboren in 1957) is een christelijke filosoof en hoogleraar in de filosofie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Hij geeft daar epistemologie (richt zich op de vraag naar kennisverwerving en waarheid) en metafysica (bestudeert de werkelijkheid in zijn totaal). Daarnaast is hij directeur van het Abraham Kuyper Center for Science and The Big Questions, dat een reflectie wil geven op de vragen die aan de grenzen van de wetenschap liggen.

Van Woudenberg heeft Nederlands en filosofie gestudeerd aan de VU. In 1991 is hij gepromoveerd bij Nicholas Wolterstorff (Yale University). Hij heeft aan verschillende universiteiten gewerkt, zowel binnen- als buitenlands. Daarnaast heeft hij veel onderzoek gedaan op het gebied van sciëntisme (de visie dat uitsluitend de wetenschap antwoord geeft op problemen) en de relatie tussen filosofie, wetenschap en christendom. Van Woudenberg is getrouwd en heeft 4 kinderen.

Naast Covid-19 zijn er nog veel meer andere problemen op de wereld. Hoe kijkt u tegen al dat kwaad aan?

Er is natuurlijk het bevolkingsvraagstuk, het milieuprobleem en de massale vernietiging van Gods schepping. In de Bijbel spelen dieren eigenlijk een heel grote rol. De dieren moesten mee in de ark van Noach om bewaard te blijven, maar wij zijn als mensheid ongelooflijk hard op weg om die ark erg leeg te maken.'

Een argument voor niet-christenen is de vraag waarom onze God, die almachtig is, dit kwaad niet oplost. Is het kwaad dan niet tegenstrijdig met het christendom?

'Nee, ik denk van niet. Er zijn allerlei redenen waarom God en het kwaad heel goed verenigbaar zijn. Ouders stellen bijvoorbeeld hun kinderen bloot aan gevaren, zoals leren fietsen. Houden die ouders dan niet van hun kinderen? Jawel, maar ze willen alleen dat hun kinderen een zekere mate van zelfstandigheid ontwikkelen en zich staande kunnen houden in bedreigende situaties.

Ouders stellen hun kinderen bloot aan feitelijke vormen van kwaad, teneinde een groter goed te bereiken. Om die reden kan God ook kwaad toelaten. Net zoals een arts die een pijnlijke ingreep doet omwille van de gezondheid. Veel kwaad in de wereld hangt waarschijnlijk samen met het grotere goed wat

daardoor wordt mogelijk gemaakt. Inderdaad, het doel heiligt soms de middelen.'

Wat is dan het grotere goed waar het kwaad voor bestaat?

'Stel dat je in je jonge leven veel tegenslag hebt gehad, dan kan dat je weerbaar hebben gemaakt. Weerbaarheid die je in je latere leven goed van pas komt. Je weet aan het begin van je leven niet wat je te wachten staat, maar als je het hele plaatje van je leven bekijkt, kan je zeggen dat die tegenslagen bijdroegen aan een hoger goed, zoals weerbaarheid waardoor je in tegenslag kon doorzetten. Er zijn meerdere redenen waarom God kwaad zou kunnen toelaten: het vergroten van weerbaarheid, ontwikkelen van compassie met anderen of de bereidheid om anderen in nood te helpen. Daarnaast, je moet dat met grote voorzichtigheid behandelen, er is ook kwaad dat te maken heeft met Gods straf.

Mijn visie, ik noem het sceptisch theïsme, is als volgt: als God iets doet of iets toelaat, heeft Hij daar redenen voor, goede redenen. Het is ondenkbaar dat God iets doet of toelaat zonder daarvoor een goede reden te hebben. Dan is de vraag: moeten wij, als mensen, er vanuit gaan dat wij die redenen altijd goed begrijpen? Ik denk van niet; dat is het sceptische element in mijn positie. Er zijn veel redenen die God heeft, maar we moeten er niet vanuit gaan dat wij de eerste zijn aan wie God die bekend maakt.'

“

Een beetje filosofie leidt tot atheïsme, maar grote hoeveelheden brengen ons terug naar God

- FRANCIS BACON

ANALYSE AAN DE HAND VAN MARTHA NUSSBAUM

HET BELANG VAN MENTALE EN LICHAAMELIJKE GEZONDHEID

DOOR MADELEINE WESSELS

Even flink in huilen uitbarsten, de deur net iets te hard dichtslaan of heel hard schreeuwen: het zijn allemaal manieren om je emoties te reguleren. Filosoof Martha Nussbaum heeft veel geschreven over emoties. Sommige emoties zoals schaamte en wraak zijn volgens haar irrationeel, maar de meeste emoties noemt ze intelligent. Emoties zijn niet los te koppelen van onze mentale gezondheid, zoals op dit moment te zien is in de coronacrisis. Deze crisis heeft enorm veel invloed op zowel de mentale als fysieke gezondheid van menigeneen. Maar staan deze twee soorten gezondheid gelijk aan elkaar of ligt er bij één vorm van gezondheid meer prioriteit? Een hierbij cruciale vraag, waar Nussbaum zich ook veel mee bezighoudt, is: Wat houdt het goede leven in? En hoe is geluk te bereiken?

Volgens Nussbaum zijn emoties eigenlijk spontane waardeoordelen. Door je emoties te uiten geef je ergens een extra waarde aan. Door verdriet laat je bijvoorbeeld zien dat je ergens veel om geeft. Voor anderen geeft het vaak ook een duidelijker beeld wanneer je je emoties toont. Omdat emoties voor jezelf meer waarde aan de wereld geven, zijn emoties erg belangrijk. Het is echter wel van belang dat er een balans is te vinden in je emoties. Mensen die kampen met psychische klachten ervaren vaak veel negatieve emoties. Het kan ook zijn dat je alleen maar leegte voelt, en even niet weet wat je met jezelf aan moet. Vervolgens is het de kunst om goed met deze emoties om te gaan. Mensen met mentale klachten neigen vaak naar het gebruik van verkeerde copingmechanismen, om hun emoties te kunnen onderdrukken.

Psychische klachten onder jongeren

Uit verscheidene onderzoeken is gebleken dat psychische klachten door corona sterk zijn toegenomen, met name in de leeftijdscategorie 20 tot 25 jaar. De maatregelen die genomen zijn door de overheid om verspreiding van het coronavirus te

MARTHA NUSSBAUM

*6 MEI 1974

voorkomen, brachten veel beperkingen voor de bevolking met zich mee. Deze maatregelen werden genomen om het virus onder controle te houden, maar juist deze maatregelen zorgden misschien nog wel voor meer slachtoffers. Een van de belangrijkste maatregelen is het houden van afstand, niet alleen letterlijk (anderhalve meter afstand), maar ook figuurlijk door het verminderen van sociaal contact. Het sociale netwerk van veel mensen is hierdoor flink beschadigd. Dit kan veel gevoelens van eenzaamheid teweeg brengen. Bovendien verlangt iedereen ernaar om het oude leven weer op te kunnen pakken. De zoveelste persconferentie met de uitspraak dat er nog geen ruimte is voor versoepelingen, zorgde ervoor dat mensen zich uitzichtloos gingen voelen. Bovendien bestaat er bij veel mensen altijd de angst om zelf ziek te worden of om iemand anders te moeten verliezen. Deze maatregelen zijn natuurlijk niet zomaar genomen, want we hebben te maken met een dodelijk virus. De maatregelen hebben echter veel impact

gehad op de bevolking. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de lange wachtlijsten binnen de ggz...

Connectie lichaam en geest

Verdriet, eenzaamheid en angst zijn emoties die iedereen wel is zal ervaren. Als het je leven echter gaat beïnvloeden, kan het je geluk zeer in de weg gaan staan. Deze negatieve emoties geven je leven een negatieve wending. Maar wat is nu het belang van psychische gezondheid ten opzichte van lichamelijke gezondheid? Iemand met een gebroken been zou best een gelukkig leven kunnen lijden. Iemand die terminaal ziek is zou ook gelukkig kunnen zijn, maar de kans is relatief aanwezig dat dit niet het geval is. In dit soort situaties zien we dat mentale en fysieke gezondheid veel verband met elkaar hebben.

We leven in een maatschappij waarin er veel van ons wordt gevraagd. Alles moet altijd maar beter en meer. Je moet altijd meedraaien in het snelle tempo dat er van ons verwacht wordt. Maar wat nou als je ineens stil komt te staan terwijl de wereld gewoon nog doordraait? Het is logisch dat dit zorgt voor mentale klachten. De drempel om hier hulp voor te zoeken ligt echter best wel hoog. Vaak schamen mensen zich ervoor, maar waarom? Misschien omdat dit niet past binnen het plaatje van perfectie? Ondertussen is het heel normaal om even langs de dokter te gaan voor fysieke klachten. Een deel van de maatschappij veronderstelt dus dat fysieke gezondheid belangrijker is dan mentale gezondheid. Iets wat Mark Rutte bijvoorbeeld meerdere keren tijdens persconferenties heeft gezegd is: "Eerst de volksgezondheid, dan de rest."

Het lichaam en de emotie zijn niet los van elkaar te koppelen. Als je te maken hebt met mentale klachten zal dit op den duur zijn uitwerkingen hebben op je lichaam. Als iemand ziek is of veel pijn ervaart, kan dit een enorme invloed hebben op je emotie.

Andersom is de kans groter dat iemand met een gezonde geest ook lichamenlijk gezonder is. Je hebt meer zin in het leven en de stap om iets te gaan ondernemen is ruimschoots te overzien. Hierdoor kunnen we concluderen dat mentale gezondheid minstens net zo belangrijk is als fysieke gezondheid. Er zijn veel dingen omtrent onze gezondheid waar we geen invloed op hebben. Er zijn echter ook gewoonten die we onszelf aan kunnen leren om zowel lichamelijke als mentale klachten te voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn een balans hebben in je eetpatroon, voldoende beweging krijgen, niet roken of overmatig drinken en in contact blijven staan met mensen om je heen.

Terugkomend op de vraag in de inleiding: Hoe is geluk te bereiken? Om hier antwoord op te kunnen geven, is het nodig om te weten wat de definitie is van geluk. Geluk is de visie van jij als persoon op de wereld. De behoefte van ieder mens kunnen ver uit elkaar lopen. Geluk komt niet alleen maar van buitenaf, maar geluk begint ook deels bij jou zelf. Een positieve mindset is hierin erg belangrijk; het leren en kunnen zien van de positieve dingen in het leven en het leren omgaan met tegenslagen. Dit is een reden dat mentale gezondheid zo belangrijk is. Wanneer iemand namelijk lijdt onder mentale klachten, kan dit zijn hoofd sterk voor de gek houden, waardoor hij geen evenwichtige en eerlijke kijk kan hebben op hemzelf en op de wereld om hem heen. Natuurlijk is lichamenlijke gezondheid ook een factor die zeer belangrijk is. Lichamenlijke klachten kunnen je flink beperken in het leven. Het is echter wel de vraag hoe je hiermee omgaat. De conclusie is dus dat mentale gezondheid minstens zo belangrijk is als fysieke gezondheid. Dus als je ergens mee zit, houd het niet alleen voor jezelf, want ook jij verdient het om een gelukkig mens te zijn!

“

**Zonder emoties is ons
denken krachteloos"**

- MARTHA NUSSBAUM

Filosofen

zouden
ze later ook
zeggen: "vroeg-
er was alles
beter"

...en
dat ze dan
DEZE tijd
bedoelen...

